

Фінансується
Європейським Союзом

Zentrum
Liberales
Moderne

КВАРТАЛЬНИЙ ОГЛЯД №12

УКРАЇНА ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ КУРС

ЖОВТЕНЬ - ГРУДЕНЬ 2024 РОКУ

Ресурсно-аналітичний центр
"Суспільство і довкілля"

Асоціація
Енергоефективні
міста України

УКРАЇНСЬКА
АКАДЕМІЯ
ЛІДЕРСТВА

ЖІНОЧИЙ
ЕНЕРГОКЛУБ
УКРАЇНИ

Фінансується
Європейським Союзом

Zentrum
Liberale
Moderne

Даний документ був підготовлений за фінансової допомоги Європейського Союзу у межах проєкту «Інтеграція сталого розвитку в Україні відповідно до Європейського зеленого курсу», та Центру Ліберальної Сучасності (Zentrum Liberale Moderne) у рамках проєкту «Україна в Європі - німецько-український парламентський діалог, посилення компетенції по Україні в Німеччині та просування європейської інтеграції України».

Проєкт реалізується консорціумом громадських організацій, зокрема:

ГО «ДІКСІ ГРУП»,

ГО «РЕСУРСНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР «СУСПІЛЬСТВО І ДОВКІЛЛЯ»,

ДОБРОВІЛЬНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
АСОЦІАЦІЯ «ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІ МІСТА УКРАЇНИ»,

ГО «УКРАЇНЬКА АКАДЕМІЯ ЛІДЕРСТВА»,

ГО «ЖІНОЧИЙ ЕНЕРГЕТИЧНИЙ КЛУБ УКРАЇНИ»,

ГО «ДЗИГА»,

ГО «ПЛАТО»

під загальною координацією ГО «ДІКСІ ГРУП».

Відповідальність за зміст цього документа несе ГО «ДІКСІ ГРУП» і за жодних обставин зміст не може вважатися таким, що відображає позицію Європейського Союзу та/або Центру Ліберальної Сучасності (Zentrum Liberale Moderne).

РЕЗЮМЕ

Останній квартал 2024 року відзначився відносно низькою активністю інституцій ЄС у розробленні законодавства та політик ЄЗК, що пояснюється політичними процесами – зокрема, переходом повноважень до нового складу Європейської Комісії та підготовкою до нового етапу діяльності з наступного року.

Втім, також відбувалися деякі важливі події, зокрема підбиття підсумків щодо роботи енергетичних ринків, програм ЄС, а також досягнення цілей політик у сферах ЄЗК. Більше того, протягом кварталу продовжували розвиватися механізми фінансової підтримки зеленої трансформації та реалізації відповідних проєктів на рівні ЄС та держав-членів.

Серед основних подій можна виділити наступні:

- Фіналізація звіту Європейської мережі операторів систем передачі газу (ENTSOG) щодо готовності до зими 2024-2025 років, який підтверджує високий рівень врахування ЄС основних ризиків для постачання;
- Підвищення ліміту потужності на експорт електроенергії з енергосистеми континентальної Європи до України і Молдови до 2100 МВт, зважаючи на значні руйнування та зростання попиту в Україні протягом зимового періоду;
- Публікація звіту Єврокомісії щодо прогресу у сфері зміни клімату, відповідно до якого фіксується, що у 2023 році викиди парникових газів в ЄС скоротилися більш ніж на 8% порівняно з 2022 роком, зокрема викиди від виробництва електроенергії та опалення - на 24% завдяки розгортанню ВДЕ;
- Початок ініціативи з підтримки проєктів відновлюваного водню за схемою "аукціони як послуга" (Auctions-as-a-Service) за підтримки Європейського водневого банку та урядів трьох країн-членів ЄС (Австрія, Литва та Іспанія) та інших фінансових інструментів ЄС;
- Ухвалення бюджету ЄС на 2025 рік, де Радою ЄС та Європейським Парламентом було досягнуто компромісу, що передбачає деяке збільшення видатків із незначним скороченням бюджетних зобов'язань. Загалом рівень видатків бюджету відповідає тенденціям останніх років;
- Прийняття делегованого регламенту, який уточнює положення Регламенту (ЄС) 2015/757 про моніторинг, звітність та верифікацію викидів парникових газів щодо включення з 2025 року викидів морських суден;
- Активна кліматична дипломатія, зокрема під час COP29, де ЄС підтвердив намір збільшити свій внесок в рамках Нової колективної кількісної цілі до 2035 року до рівня 1,3 трлн євро.

Очікується значне збільшення активності інституцій ЄС уже з початку 2025 року, що матиме значний вплив на Україну, враховуючи початок очікуваних переговорів про вступ за кластером 4 "Зелений порядок денний та стале сполучення", а також підготовку до повноцінного впровадження СВМ на рівні ЄС з 2026 року разом із іншими законодавчими актами.

Відповідно, уряду України слід сфокусуватися на врахуванні останніх змін в законодавстві та політиках ЄС, активізувати роботу із підготовки до СВМ та впровадження національної системи торгівлі викидами, посилення реформ в рамках підготовки до процесу переговорів про вступ. Успішне виконання цих завдань зможе суттєво допомогти у пришвидшенні вступу до ЄС, а також створенні необхідних передумов для ефективного зеленого відновлення економіки.

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Верховній Раді України, Уряду України, НКРЕКП: продовжити зусилля щодо більш ефективного стимулювання розвитку розподіленої генерації, у т.ч. з ВДЕ, задля підтримки стабільності ОЕС України та зменшення наслідків руйнувань енергетичної інфраструктури.

Уряду України:

- забезпечити стабільне фінансування програм модернізації систем водо-, тепlopостачання та управління відходами, спираючись на підтримку міжнародних донорів та пільгове кредитування, і залучаючи також приватний капітал;
- провести роботу із забезпечення масштабування діяльності, що може бути підтримана в рамках Державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації, зокрема створити передумови для залучення додаткових коштів з боку фондів ЄС;
- затвердити Довгострокову стратегію низьковуглецевого розвитку України, Стратегію адаптації до зміни клімату, новий Національний визначений внесок, План заходів із впровадження системи торгівлі квотами на викиди парниковими газами.

Уряду України (Міненерго):

- розглянути кроки до підвищення привабливості участі в аукціонах з підтримки ВДЕ, для прикладу подовжити термін подачі заявок, підвищити квоти підтримки та знизити обмеження на потужності «в одні руки», щоб залучити більше учасників;
- забезпечити більшу інформаційну підтримку для потенційних учасників аукціонів, зокрема через навчання, вебіари та доступ до чітких настанов щодо всіх етапів.

Уряду України (Міндовкілля): врахувати останні зміни в законодавстві ЄС, зокрема у сфері стічних вод та якості атмосферного повітря, для цілей підготовки до скринінгу в рамках переговорного процесу про вступ до ЄС.

ЗАГАЛЬНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ КОНТЕКСТ

5 листопада 2024 року в США відбулися вибори президента, а також складу Конгресу (Сенату та Палати представників), за підсумками виборів перемогу отримав представник Республіканської партії Дональд Трамп, при цьому представники Республіканської партії також отримали більшість в обох палатах Конгресу США. Багато аналітиків пов'язують результати виборів у США із можливим зменшенням амбітності кліматичної політики країни у майбутньому.

11-22 листопада 2024 року відбулася 29-та Конференція ООН з питань зміни клімату (COP29) у місті Баку (Азербайджан), де зокрема була широко представлена українська делегація, яка наголосила на спільних зусиллях у боротьбі зі зміною клімату в рамках інтеграції України в ЄС, а також врахування кліматичних збитків російського повномасштабного вторгнення.

1 грудня 2024 року почався мандат нового складу Європейської Комісії, до складу якої увійшли чимало яскравих діячів, включаючи представників колишнього складу, а також політиків, які активно підтримували Україну. Зокрема, Високим представником з закордонних справ та політики безпеки ЄС стала колишня прем'єрка Естонії Кая Каллас - відома свої активною проукраїнською позицією, так само як і новий комісар з питань оборони та космосу - у минулому прем'єр-міністр Литви - Андрюс Кубілюс. Серед "ветеранів", які також були комісарами у попередніх складах Єврокомісії та зокрема опікувались питаннями, які стосуються сфер ЄЗК, можна відзначити Мароша Шефчовича (комісар з торгівлі та економічної безпеки), Вопке Гукстру (комісар з клімату, Net Zero та чистого розвитку), Валдіса Домбровскіса (комісар з економіки та продуктивності).

3-4 грудня 2024 року відбулася зустріч міністрів закордонних справ країн-членів НАТО у Брюсселі, в ході якої учасники наголосили на важливості протистояти підривній діяльності з боку російської федерації та її союзників, посилити роботу із досягнення стабільності на Близькому Сході, а також посилити допомогу Україні у боротьбі з російським повномасштабним вторгненням.

ЕНЕРГЕТИЧНІ РИНКИ

ОСНОВНІ ПОДІЇ

16 жовтня Європейська мережа операторів систем передачі газу (ENTSOG) [підтвердила](#), що ЄС добре підготовлений до зими 2024-2025 років і наступних літніх місяців. На це вказує високий рівень заповнення сховищ і стабільна ситуація з безпекою постачання в цілому. Серед своїх висновків звіт підтверджує, що [ЄС](#) підтримує високий рівень заповнення сховищ (94%, або 1083 ТВт·год на 1 жовтня), залишаючись стійким у разі подальших перебоїв у постачанні газу з росії та обмежених поставок СПГ. Наприкінці зимового сезону рівень запасів все ще може досягати 40% навіть без російського трубопровідного газу. Якщо ж брати до уваги сценарій імовірного припинення імпорту російського трубопровідного газу через Україну або “Турецький потік” з 1 жовтня 2024 року, ЄС все ще досягає мінімального 30% заповнення газосховищ. Це забезпечить поповнення в сезон закачування, тоді як вищі рівні забезпечать додаткову гнучкість.

28 жовтня Євростатом [опубліковано](#) звіт щодо цін на електроенергію та газ у першій половині року, відповідно до якого середні ціни на електроенергію для домогосподарств ЄС незначно зросли порівняно з другим півріччям 2023 року, із 28,3 до 28,9 євро за 100 кВт·год. Це відбулося попри зниження вартості енергії, постачання та мережевих послуг (-2%), оскільки уряди скоротили субсидії, пільги та зниження податків для споживачів (загальні податки зросли на 16%). Порівняно з першим півріччям 2023 року (29,4 євро за 100 кВт·год) ціни незначно знизилися. Найвищі ціни на електроенергію з урахуванням податків для побутових споживачів були в Німеччині (39,5 євро за 100 кВт·год), за нею йдуть Ірландія (37,4 євро) і Данія (37,1 євро). На іншому кінці шкали - домогосподарства з Угорщини (10,9 євро за 100 кВт·год), Болгарії (11,9 євро) і Мальти (12,6 євро).

У першій половині 2024 року, порівняно з аналогічним періодом 2023 року, ціни на газ для населення, включаючи податки, впали у 15 із 24 країн ЄС, які потрапили у звіт. Найбільше ціни (у національній валюті) знизилися в Литві (-60%), Греції (-39%) та Естонії (-37%). Серед країн, де зафіксовано зростання, ціна зросла найбільше в Італії (+16%), Франції (+13%) і Румунії (+7%). У промисловому секторі всі країни повідомили про зниження цін на газ, підкреслюючи остаточну тенденцію в ЄС.

29 жовтня Європейська мережа операторів систем передачі електроенергії (ENTSO-E), з огляду на численні руйнування електростанцій в Україні та очікуваний великий дефіцит електроенергії взимку 2024-2025 років, [оцінили](#) доцільність збільшення потужностей експорту з енергосистем континентальної Європи до України та Молдови та дійшли висновку про її збільшення до 2100 МВт з 1 грудня 2024 року. А з березня 2025 року системні оператори зможуть щомісяця переглядати обмеження комерційної потужності між ЄС та Україною і Молдовою.

27 листопада у своїй [промові](#) на останній пленарній сесії комісарка ЄС з питань енергетики Кадрі Сімсон підкреслила важливість ініціатив, спрямованих на зниження цін на енергоносії та боротьбу з енергетичною бідністю. Вона нагадала, що починаючи з 2021 року, ЄС реагував на стрімке зростання цін на енергію, особливо після вторгнення росії в Україну. Завдяки програмі REPowerEU вдалося зменшити залежність від російських енергоносіїв, реформувати енергетичні ринки та прискорити перехід до відновлюваних джерел енергії.

Сімсон відзначила ще значний обсяг роботи для скорочення енергетичних витрат і боротьби з енергетичною бідністю, але також і важливі досягнення, як-от зростання потужності сонячної та вітрової енергії в ЄС до 500 ГВт та запуск Європейського промислового альянсу з малих модульних ядерних реакторів. Вона також відзначила важливість нової законодавчої бази, яка забезпечить захист вразливих споживачів і підтримку найбільш постраждалих груп через Соціальний кліматичний фонд.

29 листопада **прийнято** Імплементативний Регламент Комісії (ЄС) 2024/2995, що встановлює траєкторію заповнення газосховищ з проміжними цільовими показниками на 2025 рік. Акт встановлює траєкторії формування запасів газу для кожної держави-члена ЄС, з проміжними цільовими показниками до листопада 2025 року. Метою є забезпечення безпеки постачання газу в умовах невизначеності через загрози перебоїв, зокрема після агресії росії проти України. Держави-члени повинні подати Єврокомісії плани заповнення сховищ з урахуванням середнього рівня заповнення останніх п'яти років, а також враховувати специфічні умови кожної країни. Згідно з регламентом, цільовий рівень заповнення на 1 листопада 2025 року складає 90%, з проміжними цілями на лютий (50%) та травень (30%).

2 грудня **прийнято** Рішення Ради (Євратом) 2024/3030, яке затверджує позицію Євратома щодо Конференції Енергетичної хартії, зокрема стосовно змін у депозитарії Договору до Енергетичної хартії (ДЕХ) та Протоколу з питань енергоефективності та відповідних екологічних аспектів (PEEREA). Серед іншого, акт фіксує, що Португалія заявила про намір вийти з ДЕХ та PEEREA з 2 лютого 2025 року, що спричинило необхідність призначення Секретаріату Енергетичної хартії як нового депозитарію. Євратом вирішив не використовувати свій голос на Конференції Енергетичної Хартії, а держави-члени, які є Договірними Сторонами, повинні підтримати запропоновані зміни, щоб забезпечити їх прийняття.

ВИСНОВКИ

ЄС продовжував ініціативи з підтримки інвестиційних проєктів в енергетиці, а також завершував підготовку до опалювального сезону 2024/2025 років і наступних літніх місяців, звітуючи про виконання цільового рівня заповнення газосховищ, що дає достатній рівень безпеки постачання. Також було здійснено оцінку тенденцій розвитку ринків електроенергії та газу протягом першої половини року. Крім зазначеного, ЄС збільшив технічні можливості підтримки української енергосистеми, збільшивши доступну до комерційного використання потужність міждержавних перетинів до 2100 МВт.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Верховній Раді України, Уряду України, НКРЕКП: продовжити зусилля щодо більш ефективного стимулювання розвитку розподіленої генерації, у т.ч. з ВДЕ, задля підтримки стабільності ОЕС України та зменшення наслідків руйнувань енергетичної інфраструктури.

НКРЕКП: розглянути можливості щодо перегляду граничних цін (price caps) на організованих сегментах ринку електроенергії з метою недопущення обмежень комерційного імпорту з країн ЄС внаслідок від'ємної різниці між цінами.

ВІДНОВЛЮВАНІ ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ (ВДЕ)

4-й квартал 2024 року відзначився позитивними результатами в розвитку ВДЕ в ЄС, просуванням зеленого водню, новими ініціативами з інвестиційної підтримки та налагодження партнерств. У свою чергу, в Україні завершено підготовку до проведення "зелених" аукціонів на 2025 рік, а також активно розвивався ринок гарантій погодження електроенергії з ВДЕ.

ОСНОВНІ ПОДІЇ

Наприкінці жовтня Єврокомісія [опублікувала](#) звіт щодо прогресу у сфері зміни клімату за 2023 рік, де констатувала: викиди від виробництва електроенергії та опалення скоротилися на 24%, у т.ч. завдяки розгортанню ВДЕ.

Щодо **розвитку водню** в ЄС, 24 жовтня комісарка з питань енергетики Кадрі Сімсон під час міністерської зустрічі Організації енергетичного співробітництва північних морів (North Seas Energy Cooperation - NSEC) [підкреслила](#) важливість подальшого розвитку тендерного інструменту NSEC та цифрової платформи ЄС для планування тендерів на відновлювану енергетику. Вона також наголосила на необхідності розширення європейського ринку водню та реалізації потенціалу морської вітроенергетики у Північному морі, особливо в контексті розвитку на цій базі виробництва зеленого водню.

5 листопада Рада ЄС [ухвалила](#) висновки стосовно спеціальної доповіді Європейського суду аудиторів (Рахункової палати ЄС) щодо політики у сфері відновлюваного водню. У висновках підкреслюється важливість швидкого впровадження нормативно-правової бази ЄС, окремо відзначається необхідність створення інтегрованої мережі транспортування водню. Єврокомісія заохочується до вжиття заходів, які сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності промисловості ЄС та безпеці інвестицій.

Нагадаємо, 30 квітня 2024 року на пілотному водневому аукціоні Фонду інновацій (IF23 Auction) було відібрано сім проєктів. 7 жовтня шість із семи проєктів [підписали](#) відповідні грантові угоди. Відібрані проєкти мають потенціал для виробництва до 1,52 млн т зеленого водню протягом 10 років, уникаючи понад 10 млн т викидів CO₂. Ці аукціони є однією з основ Європейського водневого банку, що використовує доходи від Системи торгівлі викидами ЄС для підтримки виробників водню, класифікованого як відновлюване паливо небіологічного походження.

Крім того, 18 листопада Єврокомісія, Іспанія, Литва та Австрія [оголосили](#) про нову ініціативу з фінансової підтримки розвитку відновлюваного водню через Інноваційний фонд. Три країни ЄС долучаться до схеми "аукціони як послуга (Auctions-as-a-Service)" в рамках другого аукціону Європейського водневого банку. До 1,2 млрд євро, виділених ЄС з Інноваційного фонду, ці три країни додатково направлять понад 700 млн євро для підтримки проєктів.

Інвестиційна підтримка. 10 жовтня Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) та Intesa Sanpaolo [оголосили](#) про ініціативу, яка може розблокувати до 8 млрд євро для вітроенергетичної галузі. Це частина пакета ЄІБ на 5 млрд євро, представленого на COP28 у Дубаї, і перша угода в рамках цього пакету, підтриманого InvestEU. Програма орієнтована на підтримку виробництва 32 ГВт із 117 ГВт необхідної вітрової потужності для досягнення мети ЄС виробляти 45% енергії з ВДЕ до 2030 року.

21 жовтня Єврокомісія [виділила](#) понад 380 млн євро на 133 нові проєкти в рамках програми LIFE для навколишнього середовища та клімату. Ця сума складає більше половини загальних інвестиційних потреб у 574 млн євро для цих проєктів, решта фінансування буде забезпечена за рахунок національних, регіональних і місцевих органів влади, державно-приватних партнерств, підприємств та громадських організацій. Зокрема, 105 млн євро, з яких 99 млн євро - внесок ЄС, буде спрямовано на управлінські та ринкові рішення для прискорення переходу до чистої енергії.

23 жовтня Єврокомісія [відібрала](#) 85 проєктів впровадження передових чистих технологій для отримання грантів Інноваційного фонду на загальну суму 4,8 млрд євро. Проєкти будуть реалізовані у 18 країнах, зокрема Бельгії, Данії, Німеччині, Іспанії, й охоплюють різні галузі: відновлювані джерела енергії, накопичення енергії, мобільність з нульовими викидами та інші. Вони мають на меті скоротити викиди на 476 млн т CO₂екв протягом перших десяти років, сприяючи досягненню цілей декарбонізації та зміцненню технологічного лідерства ЄС.

3 листопада, у перший тиждень свого нового мандату, Єврокомісія [виділила](#) 4,6 млрд євро на стимулювання чистих технологій, виробництва акумуляторних батарей для електромобілів і відновлюваного водню в рамках Інноваційного фонду. У тому числі, 1,2 млрд євро виділено на другий аукціон Європейського водневого банку, де заявки [приймаються](#) до 20 лютого 2025 року.

Розширення енергетичних партнерств. 19 листопада президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн на саміті G20 [зазначила](#), що було запущено [кампанію з розширення використання ВДЕ в Африці](#), а у планах - інвестувати щонайменше 4 млрд євро протягом наступних п'яти років у ВДЕ та водень в країнах, що розвиваються, у рамках ініціативи Global Gateway.

Тим часом, в Україні 29 листопада Кабінет Міністрів [затвердив](#) графік проведення зелених аукціонів на 2025 рік із загальною квотою підтримки 330 МВт: 33 МВт для СЕС (у березні), 250 МВт для ВЕС (100 МВт у квітні та 150 МВт у липні), а також 47 МВт для інших відновлюваних джерел (у травні). Максимальні цінові пропозиції встановлені на рівні 8 євроцентів за 1 кВт·год для СЕС і ВЕС та 12 євроцентів за 1 кВт·год для інших джерел.

Втім, за результатами пілотних аукціонів, проведених у 2024 році, із загальної квоти в 110 МВт (88 МВт для ВЕС, 11 МВт для СЕС і інших видів, включаючи малі ГЕС і біоенергетику), підтримано лише 0,9 МВт малої гідроенергетики, ще 0,6 МВт залишаються під питанням. Аукціон для СЕС 31 жовтня не отримав заявок, а для ВЕС 29 листопада була подана лише одна. Серед [причин](#) невдачі називають низку факторів: відсутність довіри інвесторів через заборгованість "Гарантованого покупця" за "зеленим" тарифом (понад 30 млрд грн), обмеження потужності "в одні руки", короткий термін подання заяв (30 днів), недостатня інформаційна підтримка, а також обмежена квота, яка не відповідає реальним потребам енергосистеми.

У свою чергу, активно розвивався ринок гарантій погодження: у серпні запрацював Реєстр гарантій походження електроенергії з відновлюваних джерел, а в жовтні в НКРЕКП [повідомили](#) про видачу перших ГП для ПрАТ "Укргідроенерго". 21 жовтня на платформі АТ «Оператор ринку» [відбулися](#) перші в Україні та успішні торги з продажу ГП. В свою чергу, 22 жовтня електронні аукціони [запустила](#) "УЕБ".

Крім того, за словами в.о. голови правління "Укренерго" Олексія Брехта, до кінця 2024 року кожен регіон України має [затвердити](#) "паспорт енергетичної незалежності" – документ, що визначає оптимальний баланс джерел електроенергії для забезпечення населення і критичної інфраструктури. Зокрема, 50% міксу мають становити ВДЕ, 20-25% – пікові потужності, а 10-15% – системи зберігання енергії. План розробляється для внутрішніх та зовнішніх інвесторів, і з 2025 року ці паспорти [мають бути](#) імplementовані. В свою чергу, члени Координаційної групи з питань енергетики G7+ на полях COP29 [зобов'язались](#) підтримувати нові розподілені системи, включаючи ВДЕ, щоб відновити енергетичну інфраструктуру України.

ВИСНОВКИ

ЄС активно працює над декарбонізацією енергетики та збільшенням частки ВДЕ. У 2023 році викиди парникових газів у країнах ЄС знизились на понад 8%, що здебільшого було досягнуто завдяки розвитку ВДЕ, таких як вітрова та сонячна енергетика. У той самий час, Україна отримує значну підтримку від ЄС та інших партнерів для розвитку розподіленої генерації на основі ВДЕ, зокрема для забезпечення лікарень і зміцнення енергетичної незалежності. Водночас, попри численні ініціативи та схеми підтримки, такі як аукціони для розподілу квот, Україна стикається з викликами в залученні інвестицій.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Уряду України (Міненерго):

- розглянути кроки до підвищення привабливості участі в аукціонах з підтримки ВДЕ, для прикладу подовжити термін подачі заявок, підвищити квоти підтримки та знизити обмеження на потужності «в одні руки», щоб залучити більше учасників.
- забезпечити більшу інформаційну підтримку для потенційних учасників аукціонів, зокрема через навчання, вебіари та доступ до чітких настанов щодо всіх етапів.

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ

4-й квартал 2024 року ознаменувався рядом ініціатив в сфері енергоефективності як на рівні Європейського Союзу, так і в Україні. У ЄС було розширено коаліції фінансування енергоефективності, прийнято регламенти та запущено ініціативи з енергетичного маркування, сертифікації та екодизайну. В Україні впроваджуються програми енергетичної модернізації, пільгового кредитування бізнесу та грантової підтримки, спрямовані на підвищення енергоефективності та сталий розвиток у критично важливих секторах.

ОСНОВНІ ПОДІЇ

30 жовтня Єврокомісія [повідомила](#), що 49 фінансових установ приєдналися до Європейської коаліції з фінансування енергоефективності. Учасники, серед яких банки, інвестиційні компанії та асоціації, підписали заяву про наміри та братимуть участь у трьох рівнях співпраці: Генеральній асамблеї, Експертній платформі та національних хабах. Коаліція спрямована на мобілізацію приватних інвестицій для фінансування енергоефективності, і таким чином підтримки зеленого переходу в ЄС. Цей крок є частиною стратегії Єврокомісії, що включає план REPowerEU, і має на меті зменшення споживання енергії. Наступний конкурс на членство для фінансових установ планується на 2025 рік.

Енергоефективність у будівлях. 8 жовтня Єврокомісія [оголосила](#) про збір доказів для підготовки делегованого регламенту, спрямованого на підтримку кредитних установ у розширенні фінансування енергетичної реновації будівель з найнижчими показниками енергоефективності. Це вторинне законодавство на основі статті 17 оновленої Директиви про енергетичні характеристики будівель (EPBD) має створити комплексну добровільну рамку для фінансових установ. У ній буде передбачено заходи для стимулювання кредитування, захисту вразливих домогосподарств та визначення найкращих практик, які заохочуватимуть кредиторів спрямовувати зусилля на модернізацію найбільш енергоємних будівель. Консультації триватимуть до кінця року.

17 жовтня Єврокомісія [випустила](#) перший з серії документів для підтримки країн ЄС у впровадженні оновленої EPBD. Один із основних аспектів цього [повідомлення](#) (C/2024/7161) – припинення фінансових стимулів для встановлення нових автономних котлів, що працюють на викопному паливі, до 1 січня 2025 року. Це включає заборону на надання грантів, пільгових кредитів або податкових пільг для нових котлів, що працюють на природному газі, мазуті чи вугіллі.

Єврокомісія також уточнила, що можна продовжувати надавати заохочення для гібридних систем опалення, що поєднують традиційні котли з теплогенераторами на ВДЕ, – за умови, що частка відновлюваної енергії є значною. Також можна продовжувати підтримку для технічного обслуговування або переходу на відновлювані гази в котлах.

5 листопада Рада ЄС [прийняла](#) новий регламент щодо будівельних товарів (construction products regulation), який гармонізує правила їхнього обігу на ринку ЄС, спрощує рух товарів та зменшує адміністративні навантаження. Оновлення стандартів, що діяли від 2011 року, включає створення цифрових паспортів на продукцію та полегшення вибору екологічних товарів. Регламент також встановлює нові вимоги для виробників і посилює нагляд за ринком, зберігаючи національне регулювання. Новий регламент є частиною пакету заходів, що включає також регламент щодо екодизайну та стратегію сталого та циркулярного текстилю, і є важливою частиною ЄЗК.

Енергетичне маркування, сертифікація та екодизайн. 14 жовтня Рада ЄС [прийняла](#) регламент щодо класифікації, маркування та упаковки хімічних речовин (classification, labelling and packaging - CLP), завершивши законодавчу процедуру. Цей регламент оновлює законодавство ЄС 2008 року, уточнюючи правила маркування хімічних продуктів та адаптуючи їх до нових форм торгівлі, таких як онлайн-продажі та гуртова реалізація на автозаправних станціях. Він сприяє роз-

витку циркулярної економіки, покращує читабельність марок (включаючи цифрові позначення) і забезпечує більш високий рівень захисту від хімічних небезпек. 10 грудня регламент **набув** чинності.

Із 22 жовтня цифрова перевірка особи **стала обов'язковою** для всіх постачальників, які реєструють свої моделі продуктів у Європейському реєстрі продуктів для енергетичного маркування (**European Product Registry for Energy Labelling** - EPREL). Ця вимога покликана забезпечити точність, надійність і корисність інформації, що надається споживачам і державним органам через EPREL. Всі продукти з енергетичним маркуванням повинні бути зареєстровані постачальниками при розміщенні на ринку ЄС. Тепер неперевірені постачальники не зможуть реєструвати свою продукцію, а продукти, розміщені ними після цієї дати, не відображатимуться в пошукових результатах EPREL.

7 листопада Єврокомісія **створила** Форум екодизайну, який стане важливою платформою для сприяння розвитку стійких продуктів у межах єдиного ринку ЄС. Форум має на меті підтримати впровадження нового Регламенту про екодизайн для екологічно чистих продуктів (Ecodesign for Sustainable Products Regulation - ESPR). Учасниками Форуму будуть експерти, призначені країнами-членами ЄС, а також представниками промисловості, громадянського суспільства і наукових кіл, які беруть участь у розробці вимог до екодизайну та марок для енергетичного сектору.

13 листопада Єврокомісія **оголосила** про запуск публічних консультацій, які стосуються перегляду вимог до екодизайну та енергетичного маркування для електронних дисплеїв. Основною метою є підвищення енергоефективності дисплеїв відповідно до новітніх технологічних досягнень, після попереднього детального аналізу цієї галузі у 2018 році. За оцінками Єврокомісії, побутові електронні пристрої становлять близько 18% загального споживання електроенергії в домогосподарствах, при цьому електронні дисплеї є основними споживачами в цій категорії, займаючи близько 60%. Попри збільшення розмірів і кількості функцій дисплеїв, останні оцінки впливу прогнозують, що в умовах поточних регулювань загальне споживання енергії цими пристроями зменшиться із 84 ТВт·год на рік у 2015 році до 62 ТВт·год на рік до 2030 року.

14 листопада група Європейського інвестиційного банку, Єврокомісія та Solar Impulse Foundation **представили** нову пілотну ініціативу, спрямовану на стимулювання інвестицій в енергоефективність для малих і середніх підприємств (МСП). Ця ініціатива є частиною Стратегічної дорожньої карти ЄІБ на 2024-2027 роки, яка відображає зобов'язання щодо сталого розвитку та економічної стійкості, а також підтримки зеленого переходу та підвищення конкурентоспроможності МСП по всій Європі. Однак однією з головних перешкод для МСП є високі початкові витрати на впровадження енергоефективних технологій, а також обмежені ресурси і знання. Ініціатива передбачає створення пілотних проєктів через платформу фондів, що дозволить перевірити концепцію «енергоефективність як послуга» - моделі, коли компанії оплачують споживання енергії, а не купують обладнання. Це дозволить підприємствам без великих початкових витрат впроваджувати енергоефективні рішення.

18 листопада Єврокомісія **розпочала** консультації щодо проєкту регламенту, який переглядає вимоги екодизайну для зовнішніх джерел живлення. У рамках оновлення, ЄС планує покращити сумісність зарядних пристроїв і зменшити енергоспоживання. За прогнозами, ці зміни дозволять зекономити до 3% енергії, що

використовується протягом життєвого циклу таких систем, до 2035 року, що відповідає енергоспоживанню приблизно 140 000 електромобілів на рік. Окрім цього, оновлений регламент сприятиме скороченню викидів парникових газів на 9% і забруднюючих речовин на 13%, що також дозволить знизити витрати споживачів на 100 млн євро щорічно.

Тим часом, в Україні 15 листопада урядом [схвалено](#) Державну цільову економічну програму енергетичної модернізації підприємств водопостачання та водовідведення, що перебувають у державній або комунальній власності, на період до 2030 року. Заходи програми мають підвищити енергоефективність і зменшити втрати води та енергії у 200 населених пунктах. 28 листопада [відбулася](#) презентація програми пільгового кредитування малих і середніх підприємств “Додай енергії твоєму бізнесу”, реалізованої за рахунок позики від уряду Німеччини на 7 млн євро. За два роки 104 підприємства отримали кредити на загальну суму майже 300 млн грн для інвестування у сонячні станції, енергоефективне обладнання та джерела безперебійного живлення. 29 листопада у Лондоні [відбулося](#) чотирнадцяте засідання Асамблеї донорів фонду Східноєвропейського партнерства з енергоефективності та довкілля (E5P), під час якого представниками країн-донорів, Світового Банку, ЄБРР було розглянуто результати реалізації проєктів і представлено стратегію України з розвитку розподіленої генерації, яка відповідає принципам програми E5P. Під час засідання оголошено про надання грантової підтримки у розмірі 32 млн євро для реалізації проєктів в Україні, а також затверджено близько 30 проєктів у критично важливих секторах, таких як централізоване тепlopостачання, енергоефективність у муніципальних будівлях, управління відходами та зелений транспорт.

ВИСНОВКИ

ЄС активно впроваджує політики енергоефективності, розширюючи програми фінансування та оновлюючи регламенти для досягнення кліматичних цілей і підтримки розвитку зелених технологій. Такі ініціативи створюють сприятливі умови для країн-партнерів. Україна демонструє поступ у впровадженні сталих рішень через програми пільгового кредитування, модернізацію ключових інфраструктурних об'єктів і підтримку домогосподарств. Водночас, для успішного виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію з ЄС важливим є розвиток механізмів фінансування енергоефективних заходів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Уряду України: забезпечити стабільне фінансування програм модернізації систем водо-, тепlopостачання та управління відходами, спираючись на підтримку міжнародних донорів та пільгове кредитування, і залучаючи також приватний капітал.

Уряду України (Держенергоефективності): вивчити досвід програм з модернізації найбільш енергоємних будівель в ЄС та адаптувати його для реалізації в громадах України, включаючи житлові та адміністративні будівлі.

Уряду України (Міносвіти), громадському сектору: популяризувати енергетичну модернізацію серед населення та бізнесу через інформаційні кампанії, освітні проєкти й публічне висвітлення успішних кейсів.

КЛІМАТИЧНА ПОЛІТИКА

Ключовою подією стала щорічна Конференція сторін Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату (COP29), участь в якій взяли ЄС та Україна. Конференція була зосереджена на вирішенні питань кліматичного фінансування, сторони прийняли Нову колективну кількісну ціль (NCQG) – щорічне виділення 300 млрд дол. до 2035 року на кліматичні заходи для країн, що розвиваються.

ЄС завершив ухвалення законодавчих актів, запланованих ЄЗК та законодавчою ініціативою «Готові до 55», та продовжив роботу над прийняттям імплементаційних актів, спрямованих на практичне впровадження ухвалених актів. Україна схвалила рамковий закон, який визначив архітектуру державної кліматичної політики, та вперше на законодавчому рівні закріпив її кліматичні цілі. Продовжується робота з напрацювання ключових реформ, зокрема щодо впровадження національної СТВ.

ОСНОВНІ ПОДІЇ

На глобальному рівні ЄС продовжує відігравати провідну роль у формуванні кліматичного порядку денного. ЄС взяв активну [участь](#) у COP29 та [формуванні](#) ключових рішень, прийнятих конференцією, зокрема: Нової колективної кількісної цілі щодо кліматичного фінансування (NCQG), розширенні джерел фінансових надходжень та встановленні правил, спрямованих на практичне впровадження вуглецевого ринку, передбаченого ст. 6 Паризької угоди.

Під час COP29 ЄС анонсував низку ініціатив і заходів: повідомив про свій намір [представити у 2025 році НВВ](#), разом із Beyond Oil and Gas Alliance оголосив [партнерство щодо відмови від викопного палива](#), запустив нову [Дорожню карту партнерства зі скорочення викидів метану](#). На COP29 ЄС [опублікував](#) свій перший дворічний звіт про прозорість (BTR) у рамках виконання Паризької угоди. У звіті описується прогрес у досягненні мети 2030 року, подається оцінка впливу кліматичної політики ЄС та заходів зі скорочення викидів парникових газів і підвищення стійкості до зміни клімату, а також внесок у розбудову міжнародної спроможності та кліматичного фінансування.

Під час COP29 Секретаріат Енергетичного Співтовариства та Європейська Комісія [провели](#) круглий стіл на тему «Клімат та енергетика». Захід організовано на міністерському рівні, у т.ч. за участі представників України, та [обговорено](#) питання об'єднання зусиль у сфері енергетики та зміни клімату, просування декарбонізації та вжиття скоординованих дій із досягнення глобальних кліматичних цілей.

У 4-му кварталі 2024 року досягнуто низку ключових рішень і на рівні ЄС. Так, восени ЄС фактично завершив ухвалення усіх кліматичних актів, прийняття яких було заплановано у рамках ЄЗК та «Готові до 55». 27 листопада прийнято [Регламент \(ЄС\) 2024/3012](#) про створення системи сертифікації ЄС для постійного видалення вуглецю, вуглецевого землеробства та зберігання вуглецю в продуктах. Регламент встановлює вимоги до діяльності з видалення вуглецю, правила перевірки та сертифікації, як і функціонування систем сертифікації, видачі та використання сертифікатів.

Тривала робота над впровадженням практичних механізмів, спрямованих на реалізацію законодавчих актів, ухвалених у рамках ЄЗК та «Готові до 55». Наприклад, 16 жовтня Єврокомісія [прийняла](#) делегований регламент, яким уточнює положення Регламенту (ЄС) 2015/757 про моніторинг, звітність та верифікацію викидів парникових газів (MRV) щодо включення з 2025 року до системи моніторингу викидів від морських суден. Делегований акт подано на розгляд Європарламенту та Ради ЄС, і якщо ці установи не висловлять жодних заперечень протягом двох місяців, то він буде опублікований в Офіційному віснику ЄС та набуде чинності до кінця 2024 року.

Водночас простежується певна тенденція відтермінування та перегляду кліматичного законодавства, прийнятого на виконання ЄЗК. Наприклад, Італія, Чехія та Польща (яка з 1 січня 2025 року головуватиме в Раді ЄС) [виступили](#) з ініціативою про перегляд заборони на продаж в ЄС нових автомобілів з двигунами внутрішнього згоряння до 2035 року. Вони закликають розробити довгострокову стратегію, яка б забезпечила як економічну конкурентоспроможність, так і кліматичну нейтральність автомобільної промисловості. Держави-члени обговорили цю заяву під час засідання Ради ЄС з питань конкурентоспроможності, що відбулося 28 листопада.

Щороку Єврокомісія публікує звіт про прогрес ЄС у досягненні цілей зі скорочення викидів парникових газів. Цьогорічний [звіт](#) свідчить, що у 2023 році відбулося найбільше річне падіння викидів парникових газів в ЄС за останнє десятиліття. У 2023 році ЄС досяг скорочення викидів на 8% порівняно з попереднім роком, викиди є на 37% нижчими за рівень 1990 року, водночас ВВП ЄС за цей період зріс на 68%. У листопаді Єврокомісія також прийняла [Звіт про функціонування європейського вуглецевого ринку у 2023 році](#), в якому аналізується функціонування СТВ ЄС у 2023 році та першій половині 2024 року. У 2023 році СТВ ЄС відзначилася історичним скороченням викидів від стаціонарних установок на 16,5% (за рахунок енергетичного сектору), порівняно із 2005 роком викиди від установок нижчі приблизно на 47,6%.

Протягом звітного кварталу ключовим політичним дискурсом було формування нового складу Європейської Комісії та подання нового плану її дій. 27 листопада Європарламент [затвердив](#) склад комісарів нової Європейської Комісії. Новий комісар ЄС із питань клімату, нульових викидів та чистого переходу Вонке Гукстра (Wopke Hoekstra) [окреслив](#) напрями діяльності, зокрема можливість перенесення перегляду СВМ із 2027 на 2025 рік, як і його розширення новими секторами. Зараз усі в очікуванні нової програми Єврокомісії та розуміння її подальших дій у кліматичній сфері.

Натомість в Україні було опубліковано для громадського обговорення проєкт розпорядження Кабінету Міністрів «[Про затвердження Плану заходів щодо створення національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів](#)». Документ розроблено з метою створення організаційних та правових засад реалізації державної політики у сфері зміни клімату щодо впровадження СТВ.

ВИСНОВКИ

ЄС продовжував роботу над ухваленням кліматичних законодавчих актів та делегованого/імплементаційного законодавства. Водночас, увага в ЄС привернута до нової програми діяльності Єврокомісії, відображення у ній подальших кліматичних зусиль.

4-й квартал 2024 року відзначився активною діяльністю України у напрацюванні національного кліматичного законодавства, а також просуванні на міжнародному рівні. У листопаді Україна взяла участь у COP29, де втретє організувала національний павільйон. Під час переговорів Україна звернула увагу на взаємозв'язку між безпековими, екологічними та кліматичними складовими, необхідності вирішення екологічних та кліматичних викликів, спричинених війною, а також представила прогрес, досягнутий у національній кліматичній політиці та бачення зеленого відновлення України.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Верховній Раді: ратифікувати Кігалійську поправку до Монреальського протоколу, а також прийняти закон, яким відновлюється обов'язковий моніторинг, звітність та верифікація викидів парникових газів;

Уряду України: затвердити Довгострокову стратегію низьковуглецевого розвитку України, Стратегію адаптації до зміни клімату, новий Національний визначений внесок, План заходів із впровадження системи торгівлі квотами на викиди парниковими газами.

ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ ТА ЗМЕНШЕННЯ ЗАБРУДНЕННЯ

У 4-му кварталі 2024 року закінчується головування Угорщини в ЄС, серед пріоритетів якої були відсутні екологічні чи кліматичні питання. В цілому, екологічні групи стримано оцінюють роботу угорського головування з питань довкілля та зміни клімату. Зокрема, так і не розпочались тріалоги щодо проєкту Директиви про зелені заяви.

ОСНОВНІ ПОДІЇ

10 грудня набрала чинності нова редакція [Директиви \(ЄС\) 2024/2881](#) про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи. Новий акт об'єднав [Директиву 2008/50/ЄС](#) (базова директива про якість атмосферного повітря) та Директиву про важкі метали [2004/107/ЄС](#). Таким чином, нова директива остаточно поглинула усі дочірні директиви у цій сфері (Директива 2004/107/ЄС була єдиною, яку раніше не включили до чинної Директиви 2008/50/ЄС). Запроваджено нові стандарти якості повітря, наблизивши їх до стандартів ВООЗ – «відставання» ЄС від стандартів ВООЗ довгий час було предметом критики з боку екологічної спільноти. Нові стандарти стосуються вмісту пилу, оксидів сірки та азоту – речовин, що є одними з головних причин захворювань від забруднення повітря. Окрім того, нова директива запровадила право громадян на компенсацію шкоди, заподіяної їм забрудненням повітря, та можливість звернення до суду у разі настання чи загрози настання такої шкоди.

Єврокомісія прийняла [керівний документ](#) до [Регламенту про знесліснення](#), проте Рада ЄС та Європарламент погодились відкласти на 12 місяців набрання ним чинності. Очікується, що нові правила розміщення продукції на ринку ЄС, яка потрапляє у сферу дії регламенту, запрацюють із 30 грудня 2025 року для великих компаній та 30 червня 2026 року для малих та мікропідприємств. Сфера дії регламенту поширюється на продукцію, зазначену у додатку I та охоплює як сировину (пальмову олію, велику рогату худобу, сою, каву, какао, деревину та каучук), так і товари з неї (наприклад, яловичина, меблі чи шоколад).

Крім того, у грудні запрацював європейський [реєстр](#) заяв про належну перевірку. Регламент дозволяє розміщення на ринку ЄС та експорт із ЄС продукції, лише якщо вона не пов'язана із знелісненням, була вироблена у відповідності до законодавства країни походження та супроводжується заявою про належну перевірку

У жовтні Єврокомісія оприлюднила звіт щодо України у рамках “пакету розширення” 2024 року, який містить три ключові рекомендації в рамках глави 27 переговорного процесу (довкілля та зміна клімату):

- забезпечити міжсекторальну інтеграцію екологічних та кліматичних заходів та застосування горизонтального законодавства, включно з процесом відбудови;
- подати оновлений Національно визначений внесок та стратегію низьковуглецевого розвитку в рамках Паризької угоди, ратифікувати Кігалійську поправку до Монреальського протоколу;
- відновити функціонування системи моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів (МЗВ) та прийняти план впровадження системи торгівлі викидами.

ВИСНОВКИ

Нові правила ЄС щодо якості повітря встановлюють посилені стандарти, наближені до стандартів ВООЗ, та запроваджують право громадян на компенсацію шкоди від забруднення. Також ЄС вводить нові правила для продукції, пов'язаної зі знелісненням, які почнуть діяти у кінці 2025 - 2026 роках і вимагатимуть належної перевірки походження товарів. Для України Єврокомісія рекомендувала інтегрувати екологічні заходи у всі сектори, оновити кліматичні зобов'язання та відновити систему моніторингу викидів парникових газів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Уряду України:

- оцінити досвід проведення двосторонніх зустрічей в рамках скринінгу по кластеру 1 та на його основі забезпечити підготовку до скринінгу в рамках глави 27, яка ймовірно буде однією з найскладніших в процесі переговорів про вступ до ЄС;
- виконати рекомендації Єврокомісії, що містяться у звіті в рамках "пакету розширення" 2024 року.

Уряду України (Міндовкілля): врахувати останні зміни в законодавстві ЄС, зокрема у сфері стічних вод та якості атмосферного повітря, для цілей підготовки до скринінгу в рамках переговорного процесу про вступ до ЄС.

УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ ТА ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА

ОСНОВНІ ПОДІЇ

В ході 4-го кварталу 2024 року Європейським Союзом робота щодо прийняття змін до законодавства про відходи не велася. Натомість здійснювалася діяльність із впровадження [Регламенту про перевезення відходів](#), що встановлює новий режим для перевезень відходів у межах ЄС, а також для імпорту та експорту відходів до/з ЄС.

Його мета полягає в тому, щоб замість того, щоб експортувати свої проблеми з відходами до третіх країн, ЄС сприяв екологічно безпечному поводженню з відходами, а також кращій боротьбі з незаконною торгівлею відходами. Регламент також запроваджує суворіші правила щодо експорту відходів до країн, які не є членами ОЕСР, включаючи повну заборону на експорт пластикових відходів із 21 листопада 2026 року. Щодо інших видів небезпечних відходів, країни, які не є членами ОЕСР, повинні подати офіційний запит до Єврокомісії на продовження імпорту з ЄС до 21 лютого 2025 року.

Серед іншого, згідно з правилами ЄС щодо відходів, держави-члени повинні запровадити роздільний збір текстилю до 1 січня 2025 року. Для цього необхідно було посилити можливості роздільного збору, сортування, повторного використання та переробки в ЄС. Це, в свою чергу, вимагало значних інвестицій у розбудову інфраструктури та розробку нових технологічних рішень.

5 листопада Рада ЄС остаточно схвалила зміни до законодавства ЄС, посиливши вимоги до очищення стічних вод. Нові вимоги були запроваджені шляхом прийняття нової редакції Директиви 91/271/ЄЕС [про очистку міських стічних вод](#).

Тепер агломерації з населенням від 1 тис. мешканців повинні мати централізоване відведення стічних вод та їх очистку (було – від 2 тис. мешканців). До 2035 року усі такі агломерації мають забезпечити вторинну очистку стічних вод (видалення біорозкладних органічних часток), до 2039 року усі агломерації з населенням понад 150 тис. осіб – третинну очистку (видалення сполук фосфору та азоту), а після 2049 року – мікрочастинок (четверта стадія очистки).

Запроваджено також нові вимоги до виробництва фармацевтичної та косметологічної продукції – головних джерел забруднення мікрочастинками. Їх виробники мають покрити щонайменше 80% вартості заходів з очистки стічних вод від мікрочастинок через механізм розширеної відповідальності виробника. До 2045 року більшість очисних споруд має стати енергетично нейтральними (перейти на відновлювані джерела).

Водночас протягом кварталу спостерігалися деякі зрушення у реформуванні сфери відповідно до пріоритетів ЄЗК в Україні. 4 грудня відбулось обговорення [законопроєкту №12180 про відходи видобувної галузі](#) в Комітеті Верховної Ради з питань екологічної політики та природокористування.

Відходи видобувної промисловості становлять найбільшу частку з усіх в Україні. За оцінками експертів, вони становлять до 70% загальної кількості. Ці відходи утворюються під час видобутку, збагачення та перероблення корисних копалин, і нині їх ховають у так званих накопичувачах – відвалах, шламосховищах, хвостосховищах та полігонах.

В ході обговорення законопроєкту виділено наступні проблемні питання:

- Збільшення фіскального навантаження на один й той же об'єкт оподаткування: у разі прийняття законопроєкту у поточній редакції на початку 2025 року зі впливом 6 років (тобто до 2031 року) суб'єкти господарювання сплачуватимуть податок за розміщення відходів за всі обсяги відходів видобувної промисловості та, водночас, сплачуватимуть фінансове забезпечення за об'єкти для таких відходів;
- Збільшення бюрократії через дублювання звітності: пропонується зобов'язати операторів подавати повідомлення про передачу відходів видобувної промисловості;
- Невідповідність розміру санкцій суті порушення вимог законопроєкту: для обрахунку розміру штрафу пропонується використовувати розмір місячної мінімальної заробітної плати, встановлений на момент накладення штрафу, замість традиційного неоподаткованого мінімуму доходів громадян;
- Неповне врахування специфіки управління відходами у сфері видобування нафти і газу: текст законопроєкту не розкриває або неоднозначно трактує поняття «шламовий амбар», «нейтралізація», що автоматично зумовлює використання нафтогазовидобувниками єдиного безамбарного методу буріння;
- Дублювання обов'язкових етапів видачі/переоформлення дозволу на об'єкт для відходів видобувної промисловості.

ВИСНОВКИ:

Квартал відзначився загалом низькою активністю на рівні ЄС щодо розроблення нових правил у сфері управління відходами, втім деякі зрушення у реформуванні сфери відбувались в Україні. Найбільш очікуваним на 2025 рік є прийняття Закону "Про відходи видобувної промисловості".

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Уряду України: продовжувати послідовне впровадження Закону "Про управління відходами"

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ

4-й квартал 2024 року відзначився завершенням прийняття бюджету ЄС на 2025 рік, розробкою додаткових механізмів фінансування та продовженням підтримки наявних проєктів. Ще однією примітною ознакою стало посилення політики ЄС у захисті конкурентоспроможності секторів, пов'язаних з ЄЗК, на фоні посилення глобальної конкуренції у розробці зелених технологій у світі. Таким чином, початок каденції нового складу Єврокомісії відзначився продовженням та посиленням попередніх трендів у заходах фінансування ЄЗК.

ОСНОВНІ ПОДІЇ

16 листопада Рада ЄС та Європарламент дійшли згоди щодо [бюджету ЄС](#) на 2025 рік. Компроміс врахував певне підвищення бюджетних видатків порівняно з початковою позицією Єврокомісії, але до рівня нижчого, ніж початково пропонували представники Європарламенту. Так, загальний рівень видатків становитиме 149,6 млрд євро (початкова пропозиція – близько 147 млрд євро), найбільше припадає на сферу природних ресурсів та довкілля (52 млрд євро). Загальний рівень бюджетних зобов'язань, в свою чергу, становитиме 192,7 млрд євро (початкова пропозиція Єврокомісії – близько 193 млрд євро). Нагадаємо, що початкова пропозиція Ради ЄС полягала у встановленні бюджетних видатків на рівні 146,2 млрд євро, а зобов'язань – 191,5 млрд євро, в той час як Європарламент пропонував 147,8 та 194,2 млрд євро відповідно. Отже, бюджетний процес 2024 року загалом був подібним до минулих років, коли остаточний компроміс між інституціями ЄС закріпився на рівні вищому від початкових пропозицій Єврокомісії.

Єврокомісія продовжувала погодження схем державної допомоги багатьох країн-членів у проєктах, пов'язаних з ЄЗК та новими зеленими технологіями. Значна частина проєктів протягом кварталу стосувалася саме країн Східної та Центральної Європи. Наприклад, було погоджено підтримку морської вітроенергетики на суму [2,6 млрд євро](#) в Естонії, [578 млн євро](#) на впровадження ВДЕ на підприємствах з високою енергетичною інтенсивністю в Румунії, а також допомогу на майже [800 млн євро](#) на закриття вугільних шахт у цій країні, [1,2 млрд євро](#) на розвиток установок зберігання енергії в Польщі тощо. Значна частина цих проєктів реалізовуватиметься за допомоги програм ЄС, зокрема Модернізаційного фонду, також вони є частиною національних планів відновлення та стійкості (RRP) та фінансуються з відповідного фонду.

Ще однією важливою тенденцією став розвиток інструментів ринків капіталу та цінних паперів для забезпечення фінансування заходів ЄЗК в ЄС. Зокрема було запропоновано [зміни](#) до Регламенту (ЄС) 909/2014 щодо пришвидшення циклу розрахунків за цінними паперами, де термін розрахунку скорочується до одного дня, що узгоджується із практиками інших великих ринків капіталу та цінних паперів у світі, зокрема в США та Канаді. Подальші плани ЄС також враховують залучення посиленого фінансування через продаж облігацій та інших цінних паперів протягом першої половини 2025 року – загалом планується залучити близько [90 млрд євро](#) у наступному році. Важливо, що значна частина цих коштів повинна піти як на фінансування заходів ЄЗК, так і на допомогу Україні та країнам Західних Балкан.

Окрім того, передбачається посилення програми InvestEU, що фінансується переважно з Інноваційного фонду, на розвиток виробництва батарей та установок зберігання енергії в ЄС. У 2025 році програма також отримає додаткові [200 млн євро](#) від Європейського інвестиційного банку (ЄІБ), аби допомогти компаніям у дослідженнях та розробках, а також убезпечити їх від можливих ринкових ризиків при впровадженні нових технологій. Також Єврокомісія запропонувала виділити [4,6 млрд євро](#) з Інноваційного фонду на розвиток низки низьковуглецевих технологій, як-от батареї для електричного транспорту, а також системи зберігання водню (через надання фінансування Європейському водневому банку). Передбачається, що основним джерелом зазначених коштів стануть доходи від торгівлі викидами в ЄС, акумульовані в Інноваційному фонді. Варто вказати, що через Європейський

водневий банк протягом кварталу підтримано проекти [Австрії, Литви та Іспанії](#) – зокрема, в цих країнах було оголошено конкурси на підтримку виробництва “зеленого” водню за схемою фіксованої премії.

Також можна відзначити посилення міжнародної торговельної співпраці ЄС із партнерами. Так, у жовтні 2024 року ЄС та Сполучене Королівство [завершили технічні дискусії](#) щодо співпраці у сфері конкуренції в рамках Угоди про торгівлю та співпрацю. Відповідно до запропонованого підходу, Єврокомісія, національні органи нагляду за конкуренцією та Орган з конкуренції та ринків Сполученого Королівства зможуть наряду залучатися у розслідування порушень конкурентного законодавства. В подальшому принципи цієї кооперації будуть деталізовані в Угоді.

У той же час, ЄС посилює боротьбу за глобальну конкуренцію у розвитку зелених технологій з Китаєм та, зокрема було [завершено розслідування щодо демпінгу](#) при постачанні батарей для електричного транспорту, наслідком чого стало впровадження компенсаційних мит на період 5 років. Додаткові мита ЄС стосуватимуться найбільших китайських корпорацій, що діють у секторі: BYD (17,0%), Geely (18,8%), SAIC (35,3%) тощо. ЄС також зацікавлений у пошуку компромісних рішень із КНР, зокрема у рамках Світової організації торгівлі (COT).

Традиційно важливою сферою діяльності стала також зовнішня кліматична політика ЄС. У листопаді 2024 року під час саміту G20 в Ріо-де-Жанейро президенткою Єврокомісії Урсулою фон дер Ляєн разом із президентом ПАР було запущено [програму](#) із посилення розвитку ВДЕ в Південній Африці, що зокрема передбачає збільшення частки ВДЕ утримі у наступні роки за фінансової підтримки та участі ЄС. Також на 29-й Конференції ООН зі зміни клімату (COP29) ЄС було [підтверджено](#) прагнення збільшити свій внесок у Новій колективній кількісній цілі (NCGQ), яку визначено на рівні 1,3 трлн євро до 2035 року, що включатиме як приватні, так і публічні інвестиції.

ВИСНОВКИ

Квартал відзначився активною роботою із фіналізації бюджетного процесу, розвитку механізмів підтримки зелених технологій та зовнішньополітичною активністю ЄС. Основні пріоритети 2025 року включають залучення більших коштів для реалізації проєктів на рівні ЄС та країн-партнерів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Уряду України: Провести роботу із забезпечення масштабування діяльності, що може бути підтримана в рамках Державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації, зокрема створити передумови для залучення додаткових коштів з боку фондів ЄС.